1.6.8

Syr John Williams,
Barnewig.

1.6.8

Syr John Williams,
Barnewig.

o adyſc Criſtnogaul, a Doſparth catholic ar daudeg punc y phyd, a eluir y gredo, hefyd ar uedi'r argluyd, Sef yu y Pader ar gyfarchiad yr Angel, a eluir yr Aue Maria, yn dyuaethaf ar y deg gair dedf, a eluir y deg gorchymyn, guedi gyfiaithu o'r ladin i'r gymeraeg, druy dyfal ddſtudiaeth a lafur D. Roſier Smyth o dref Laneluy, Athrau o Theologydiaeth, megis ymdidan ne dialogiaith rhung y dyſcibil ar Athrau.

Bonum eſt mihi lex oris tui, ſupra millia auri & argenti. *Pſal.* 118.

Guel i mi gyfraith d'enau di, na miloed. o aur ag arian.

A Breintiuyd yn Ninas Paris, ag a dechreuyd i breintio y dyd cyntaf o fis Maurth. Sef yu dydguyl Deui Sant. Anno 1609.

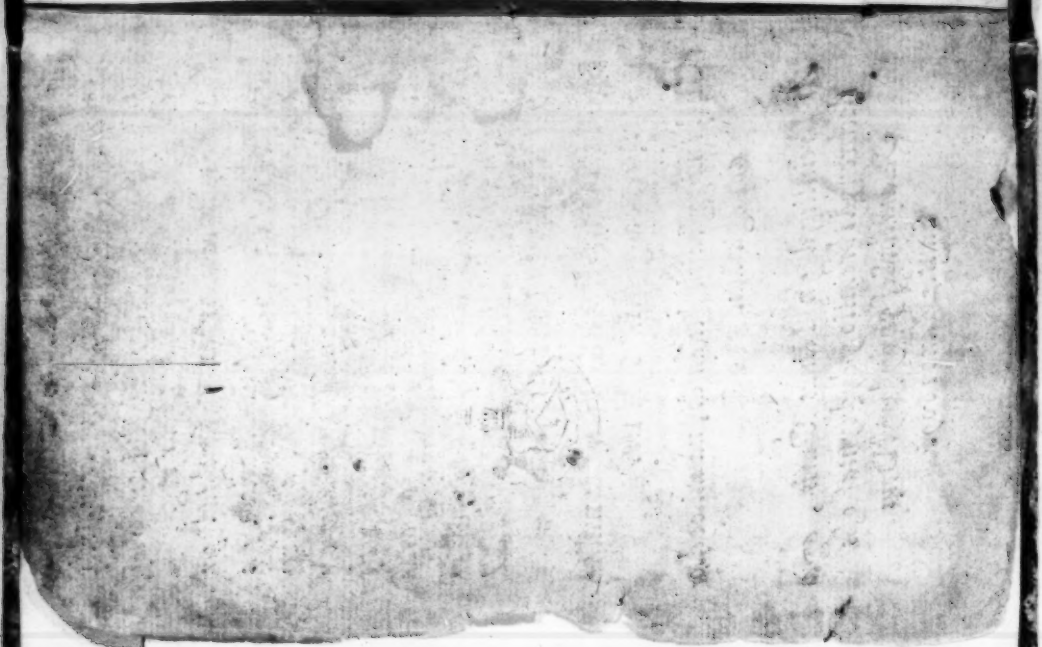

ANHERCHIONATY darleur haudgar dedfaul.

Guedi'mi ystyrio cyflur ag y stad egluys duu y dyd hediu, a gueled yr anirif o sectau heretigaid, a gau athrauyaeth a oyscarod ag a danod y gelyn, meun lauer o uledyd ag ardalau o Europa, megis y Lutheriaid, y Caluiniaid a'r Puritaniaid, a lauer erail hebson am danynt, a phob vn o honynt yn claimio, ie yn teyrn'n diguilid fod i dysceidiaeth ai athrauyaeth yn gristnogaid ag yn gatholic, pe rhon ai bod yn gyhoed ag yn olau yn erbyn Crist ai uir egluys, a hefyd athrauyaeth pob vno honynt y nail yn erbyn y lal. Achan fedul am y galuadigaeth y galuod duu si ido, a'm dyledysgariad a'mrhuymedigaeth i'm gulad, guelais yn gymmuys dy rhybydio (a hyny er muyn ymgledu d'enaid) i ochel nid yn vnic yr athrauyaeth hereticaid uchod,

ythyr hefyd ymurthod ie phieidio hol dyſceidiaeth aral ar ſy'n erbyn yr egluys gatholic. Ag ermuyn hyny o achos mi a gyſiaithiais y lyfr bychan yma o'r ladin i'r gymraeg ith hyphordi yn yr iaunathrauyaeth cans yn hun y darfu gunaethyd Doſparth catholic ar daudeg punc y phyd a eluir y Gredo, hefyd deanglad ar uedi r argluyd a eluir y Pader, ar gyfarchiad yr angel, a eluir yr. Aue Maria, ag yn diuaethaf ar y deggair dedf a eluir y deg gorchymyn, le i gelir gueled yn olau ag yn eglur iaun phyd griſt a'r pethau angenrheidiol i bob Criſtion i gredu yndiogel os myn gadu i enaid yn ſalfiedig. Canis lyma'r phydymae'r Egluys gatholic yn i bropheſydu ag yn i gredu, hon ni alſyth dy ſiommi, oblegyd fod yr ysbryd glan yn i athrauy'n dragyuydol. hon yu ſylfaen y phyd a cholofny guirioned megis ag y mae S. Paul yn teſtiolaethu, am hyny ni dylem fyth ammau i audyrdod, canys phydlon a dilugur yu, megis y mae S. Auſtin, yn doyded, Ni chreduni (med. ef)

ir Efengil on i baifod audyrdod yr Eglwys gatholic yn peri. Hon yw'r graig ſicer diſygledig a diſerfyl, ag ni al pyrth uphern fyth i gorchfyguna i gorfod. Hon yw'r Dinas a oſoduyd ar ben mynyd, ſy'n gyhoed, yn luſtraid, yn ſplennaid ag yn diſclaer bob amſer, yu chanfod ag yu gueled, ag yn haud dyfod atti, rhag ineb i gadel ai gurthod, a myned ar gyfyrgol i dylyn ag i olrhain locheſau, cilfachau, a chonglau guenuynic yr Hereticiaid, a rho i cluſtiau yu gurando yntuy ſy'n gueidi, uele dyma griſt, uele daccu Criſt, ag felytroi o diurthi hi a'i gadel: yrhain y mae Criſt yn i galu yn fleidiaid rhaibus gued i guyſco a chru yn defaid, meun man aral y mae'n i galu'n ladron a entriaſont i'r tuy dru y'r feneſtr, ag nid tru y'r drus, fely (y darleur haudgar dedfol) glyn yn yſtyfnig urthyr Egluys, ai audyrdod, goguydayn holaul atti ag at dyſceidiaeth yr hen dadau ſantaid, a gochel athrauyaeth dyſceidiaeth, cumpniaeth, a maſnach Hereticaid, canis y dyn heretigaul (med S. Paul) a rybydiuyd

[illegible]aith ne duy, gochel, oblegyd coledig yu. Gurando airiau S. Syprian, puy bynag a el odiurth undeb yr Egluys y mae'n, angenrheidiol cyfri hunu ymysc yr Hereticaid. Alan o'r Egluys nid yu bossibl guasnaethu duu, na salsio i enaid. Am hyny gurando'r Egluys, glyn urth y phyd, ymae hi yn i rodi alan, y neb ni uarendyf y'r Egluys (med Crist i hun) a dyleir i gyfri megis pagan ne Bublican. Ag fely y gorchymynnaf di y duu, yr hun ath geidu yn iras ag yn undebi Egluys, megis y gelych fod yn gyfrannog o'r deduyduch traguydol. O Dinas Paris y dyd cyntaf o sis Maurth, Sefyu dydguyl Deui Sant, 1609.

Dy gyduladur a'th gar,
ROSIER SMYTH.

Heb duu. Heb dim.

DOSPARTH CATHOLIC ar bunciau'r gredo megis dialogiaith rhung y dyscibil a'r Athrau.

D. Puy a eluyr yn gristion?

A. y neb sy'n adef ag yn cymryd arno'f iachys dyscidiaeth Iesu Grist guir duu a guir dyn, ac yn i bropheſydu yn i Egluys, ag am hyny puy bynag syd uir gristion y mae'n cassau ag yn phieidio pob sect ag athranyaeth a gapher meun man aral yn y byd alan o dysceidiaeth Christ, ai Eglnys, megis dysceidiaeth Idenaid, Paganaid, Turciaid, ag Heretigaid. Act. 11. Petri 4.

D. mae syrraf y gelir cynhuyso dyscidiaeth grist?.

A. Guybod o gristion, a chaduy

peiban ſy'n perthynu at doethineb a chyſiounder: Doethineb (megis y mae Saint Auſtin yn dangos) ſyd ai threigyl ynghylch y tair rhinued theologaidd. Sef yu phyd a gobaith a chariad perphaith yrhain ymae duu yn i dou-alt ynomi o'r nefoed, a thruy an-rhydedu rhain yn bur, ag yn deilung yny byd yma, yr ydym yn deduyd ag yn happys. Cyſiounder a gyſiounir druy dau beth, Sef yu druy ochelyd y drug, a gunaethyd y daf, megis y mae Dafyd brophuyd yn doydyd: Gochel drug, a guna daf. Ag fal hyn o'r duy phynon yma, Sef yu odoethineb a chyſiaunder, y gelir tynu alan yn eſmuyth bob peth aral ſy'n angen-rheidiol a chymeſur i aun i dyſca Criſtion, ag yu duyn i ſynu yny mod y dylae.

Lib. 2. retract. cap. 63.

Euch. cap. 1 & 3.

Pſal. 36. Petri 1. cap. 3

D. beth eynta a dradodir yn y dyſceidiaeth Griſtnogaul?

A. phyd

Ar Phydhon yu drus yn iechid ni, canys heb hon, ni al neb nag adanabod duu, na galu am i help, na i uasanaethu, na rhyngu bod ido yn y byd yma: oblegyd rhaid i'r neb adelof at duu gredu (med yr Apostol) a'r neb ni chredaf a golir ag a damnir, ag syd eusus guedi maru druy farn Crist. Cap. 1. Hebre. 11. August Serm. 39. de temp. & Serm 1. de verb.

D. Beth yu hyny a eluir y phyd?

Leo. Ser. 4. de Nat. dini.

A. Phyd yu rhod duu i oleuo dyn, i lynu urtho ef yn diogel, agi gredu'n sicir i'r pethau a anirgelod duu i hun; ag a rodod alan yn yr Egluys yni yu gredu: megis fod duu yn dri ag yn vn, a guneythyd y byd o dim, a guneythyd duu yn dyn, a godef o hono ef Varufolaeth dros dyuion, a bod Mair yn forwyn, ag yn fam i duu, ag y cyfyd y meirw dyd farn, ag yr ailenir dyn druy'r dur a'r ysbryd glan, a bod Crist yn holaul yn duu ag yn dyn yn yr Aberth Matt. 16. Ioan 1. Eph. 1. heb. 11. Basil. de fidei. confes. Bernard Epi. 190 1. Ioan. cap. 5. Genes. 1. Ioan. 1. Alias o phant

[illegible] 2. Corinth 15. Ioan 3.

Concil Eph. can. 13. Luc. 1. & Corinth. 15.

Eccles. 3. Corinth 2. ca. Esai. 7.

Basil. in psal. 135 & in moralib. regula 88. cap. 21. Greg. Hon. in Euã. 26. Chris. in 1. ad Corint. Hom. 2. Corint. 10. Luce 1.

ne yn Encharistien, a phob cyfryu ḍirgelion erail anrhydedys, a anirgeloḍ duu i hun, ag na eḷir moi compasu druy resum na synuyr dyn, ond yn unic druy phyḍ i ḍerbyn ai credu. Am yrhain y dyuad y prophuyd, o nis creduch ni ḍealtuch. Nid ydiu'r phyḍ yn edrych am helynt na churs natur, nag yn coelio i brofedigaeth synuyr, nag yn rhoi i phuys ar Rym ne resum dyn, onid ar rinueḍ ne auḍyrdod duu, gan gymeryd hyn yn le siccruyd diogel. Cans ni al y guir traguydaul, a'r penaf (yrhun yu duu) adel fyth i siomi, na siomi erail, ag am hyny priodol ag aḍas i'r phyḍ yu caethiuof synuyr a dealt naturiol i fod yn vfuḍ i Grist, ag i goelio yu eiriau, i'r hun nid yu dim amhosibl: eythyr hauḍ iḍo gyflouni pob gair, a'r phyḍ yma (meḍ Saint Chrysostomus) yu goleni'r Enaid, porth y bouyd a Sylfaen yr iechyd ar salfadigaeth traguydaul.

D. aoes grynnodeb byr i dangos yr hol phyd a summ o'r ceubul, ar y syd raid i ni credu?

Euseb. Emissa. Homil. 2. Cyril. cata.

A. oes hony mae'r daudeg Abostolion yn i dradydu, ag a eluir yn ladin Symbolum Apostolorum. Sef yu gild yr Apostolion, oblegyd bod pob vn o honynt yn dodi i bunc urth i gunaethyr hi a hon a ranuyd yn adas meun daudeg punc, megis iroed daudeg o'r Apostolion bendigedig a'rhain yn nessaf at Grist yn sylfaenuyr o'r phyd gristnogaul, guaith tyladuy i'r cyfriu auduriaid, y Symbolem hon syd nod splenydig druy'r hony gelir adanabod a barnu rhagoriaeth rhung y cristionar anuu, yr hun nid yu yn prophesydu phyd yn y byd, ne or hyn leiaf yn prophesudu iaun phyd Grist.

D. mae punciau y Symbolen yma?

1. A. Y ruyfi'n credu yn Nuu'r Tad hol aluaug, creadur nef a daear

Chrysost. hom. 1. & 2.

2. Ag yn Iesu Grist i vnig fab yn

In ſymb Ruffin in ſymb Auguſt in Enchirid. Item in lib. 4. de ſym. ad catech. Euſeb. Emiſc. homil. 1. & 2. in Sym. Chryſolog. ſerm. 57. 58 59. 60.

argluyd ni. Conceptus

3. *A gagad, ne ag gyngaphuyd druy'r ysbryd glan ag a anuyd o V air foruyn.*
4. *A. diodefod dan Pontio Pilato, a groeshoeliuyd, a fu faru ag a gladuyd.*
5. *A dyſcynnod i V phern, ag y trydyd dyd, ef a godod o faru i fuu.*
6. *A eſcynod i'r nefoed, ag ſy'n eiſted ar dehaulau duu holaluaul.*
7. *O dyno i dau i farnu'r buu a'r maru.*
8. *Ruyf i yn credu yn yr ysbryd glan,*
9. *Fod Egluys ſantaidgatholic, cyprhedeinruyd ne cymmundod y ſaint.*
10. *Madauaint pechodau.*
11. *Ail gyfodiad y cnaud.*
12. *A rbouyd traguydol.*

D. *mae'r modpenafy mae'r gairiau yma o'r gredo yn i amcanu ag yn tynu atto.*

Hiere. 9. Ioan. 17. 1.

A. At hun y mae'n tynu: Sef i gael guir uybodaeth o duu a'r pethau duuiol ſyd

angenrhaidiaul i baub urthynt i fuu yn daf ag yn deduyd, yma y mae'r le cyntaf a'r penaf ſyd i dynabod duu, na'r hun ni elir medul byth dim, na muy, na guel, na doethachnag ef, hun ſy'n vn, ag yn ſymlig meun ſud ne naturiaeth, yn uahanedig meun tri pherſon, mal y credir yn ſiccir oſtaen pob peth, fod y Tad yn un, y Mab yn un aral ar ysbryd glan yn vn aral, y tad yu hunu a Enilod ne a generoed i fab er oes oeſoed, phynon a gunaethyrur pob peth, y mab a anuyd o ſyluedy tad, ſyd rybrynur a ſalfadyd y byd, yr ysbryd glan, yr hun a eluir hefyd yn Gyſſurur ne gonſolydur ag ſy'n gofernyduyr Eglwys yn yphyd, Sef yu phydlonion Criſtſ: fely y tri yma ſyd vn peth, Sef yu vn guir, traguydaul, anfeſuraul, ag angryphredigaul duu. Am hyny guychymae'r tair rhanyma o'r Symbolen ne'r gredo, yn cydatteb i'r anrhanedigaul a ſantaidiaf drindod, S. yu y rhan gyntaf ynghylch y creaduriaeth, yr ail ynghylch y rybry-

Col. 1. 1. Pet. 1. Sap. 13. Aug. confeſ. lib. 1. cap. 4. Aug. lib. de fide & ſymb. cap. 9. Matth. 28. Achan. in ſymb. Pſal. 109. Heb. 1. 1. Ioa. 4 Ioan. 15 Tim. 1. Hiere. 32.

niad, y trydyd ynghylch y Santaidiad.

D. *Beth ſyd yn dealt wrth y punc cyntaf o'r Symbolen ne'r gredo. S. yn yrwyfi in credu yn Nuw'r tad?*

Deut. 6 Matth. 4. 1. Timoth. 1 Geneſ. 1. Eſaiæ 53. Iob 57. Eccleſ. 3. Luc. 1. Hier. 32 Sap. 16. Reg. 2 Ad opuit. Pſal. 2 Heb. 1 Roman. 8 Pſal. 32. Coloſſ. 1. Matt. 6. Heb. 13. 1. Timoth. 4 & 6. Iacob. 1 2. Cor. 1

A. Y mae'n dangos ini yn gyntaf, fod dyn yn un, a bod y perſon cyntaf yn y duuiolaeth yn dad nefaul, traguydaul, gorucha ſ o alu a maured, i'r hun nid oes dim anhaud, ne amhoſibl ido yu uneythyr, yn lau'r hun ymae peri ſ bob peth fuu ne faru, yr vn Tad a enilod er yr hol oes oeſoed fab, ag anſodfabod ninne yn blant ido yn amſer y gras yma, ag y mae'n gymmeint i rym megis y galau truy i vnic air uneythyr o dim nid yn vnic bob peth gueledigaul: eythyr i gadu yn uaſtad ai goferny du druy oruchaf daioni a doethineb, o diurth hun ymae yn dyfod, ag at efymae bob peth yn tuedu ag yn goguydo, efo yu tad y leuyrchau a'r goleini, gidar hun nid

oes gyfneuidiad yn y byd, tad y trigardau a duu y cyſſurdeb, (ag ifod yn fyr) ymae ef yn gyfryu beth ag yn gymmaint i alu megis argais, neurth amnaid fod holbethau nefaul, daiaraul, ag vphernaul yn i vfud hau ag yn moſtung ido, a thruy imdyphin ai a gaduadigaeth ef yr ydymi ym hob blinder a pheriglyn diainc heb dim drug ermaint a fythont.

Act.14. Luc.12. Gen.17 Pſal.16. & 90. Pſal. 124 Iob. 41.1. Cor.10. Eccleſ. 33.

D. Bethy ſydynyr ail punc o'r gredo Sef yruyſi n credu yn Ieſu Griſt?

A. ymae ef yn dangos yr ail Perſon yny duuoliaeth, S. yu Ieſu Griſt, guir duu a guir dyn, a aluyd yn Ieſu Griſt, S. yu yn Salfadyd y bobl, ag yn Griſt, S. yu Enyniaug druy'r ysbryd glan, ag yn laun o bob gras a guirioned, yn Meſſias a'n guaredyd, yn brenin, a'n Pontific, a'n Archeſcob ni, yrhun ſy'n dal penaithiad ym hob peth, ag yn yrhun ymae holgyflounrhuyd duuoled yn aros ag yn trigo yn

1. Ioã. 5. Luc 1. Matt. 1. Eſa. 9. Luc 4. Pſal. 44 Acto. 4 Reg. 10 16. Ioan 1. Apo. 17. Hebr. 3. 1. Petri. Coloſſ. 10.

Gorpholeḍ, ymae'n dangos fod yr un yn
unic fab duu, ụedi eni ortad ụedi ynil er
oes oesoeḍ, yn naturiol yn gysyluedaul yn
gụbụl gyngrym ne gyfegual ag ef oran i
duụiolaeth: ag ynargluyḍ, i baụbsy'n credu
iḍo, megis rhai ụedi yn coli a darfasai
iḍo ef a hono i hun i gụared o gaethiụed
ag altudieth Sathan. A phen oeḍym dan
iau pechod a choledigaeth ef an rhybryn-
noḍ ynhaelfaụr, ef hefyḍ sy'n argluydhau
ar yr anuụ: cans pob peth syḍ sufieithedig
dan i draed ef. Ag yna yn benaf y'r am
ḍengys i hunan yn argluyḍ ag yn frenin
brenhinoeḍ, yn olau i'r drug ag yr hol fyd,
pen dynno dan i lau ai alu i hol elynnion
i gyd yr un le, hebḍiolch y dynt, ag ai lysc
megis us a than aniphoḍedic, hụn yụ'r
mab anuyl, hụn yụ yn Emmanuel ni, hụn
yụ'r meistr a ḍylem i ụrando, ag nid oes
henụ aral dan i nef a roduyḍ i ḍynion,
yn yrhụn i dylem gael yn salfadigaeth
onid yn hụn.

Ephe. 1. Ioan. 10 Heb. 1. Apoc. 1 Matth. 28. Dan 7. Philip. 2.

Luc 15. Rom. 8 1. Cor. 6. Pet. 1

Psal. 8 Rom. 14.

Apoc. 19. Matth. 25. Cor. 15. Psal. 109.

Luc. 3. Matth. 3. Luc. 20. Matth. 17. Esa. 7.

D. Beth y mae y trydyḍ pụnc o'r gredo yn i broponuḍu, n'en i osod alan yụ gredu, Sef a gyngaphuyd o'r ysbryd glan?

A. y ma'en testoliaethu ḍarfod i'r un rhyụ argluyḍ a gad ag a generụyd o duụ'r tad, er oes oesoeḍ heb un fam, ag er yn muyn ni a ḍescynoḍ i laụr o'r nefoeḍ, ag a gymeroḍ arno ef naturiaeth dyn, ag yn ynaturiaeth yma a gyngaphuyd yn ninas Natsareth, ag a anụyd dan yr Imerodr Augustus o'r ḍifagl foruyn heb dad, yn ninas Bethleem druy rym rhinụeḍ a galu'r ysbryd glan a oeḍ yn gụaithio ynthi hi, a pheth syḍ fuy narhyfeḍ: gụneythyd y gair yn gnaụd, a duụ yn ḍyn, a Mair bob un o'r ḍau yn fam i ḍuụ, ag yn foruyn hefyd: y cyngaphiad amserol yma o fab duụ, ai enidigaeth sy'n cynuys dechreuad salfadigaeth a rhyḍbryniad dyn, ag y sy'n siampler ne phorm o'n ail enidigaeth ni, druy'r hon y mae'n damụain i blant mel-

Mich. 5
Ioan. 1
Esa. 53
Ioan. 6.
Galat. 4
Rom. 1.
Matth. 1. Luc. 1
Esa. 7
Hier. 31
Cõcil. Ephes. cano. 13
Hieron in Heluidiũ.
Ambro. in epist. 81.
Ezechiel. 44.

tigedig Ada a gyngaphuyd o had amhur lugredig, ag a anuyd yn blant y digofaint, gael i purhau, fal y gelid i guneythyr druy Grift, o rai cnaudol yn ysbrydol, ag yn uir feibion i duu, yrhun y bu ulys y tad traguydaul, fod yr etholedig yn gydphyrfaul ag yn debig ido i hun, mal y galai ef, fod (megis y mae Paul yr Apoftol yn doydyd) yn Brifenid yn myfc lauer o frodyr.

Ioan. 3 1. Pet. 2 Heb. 2. Tit. 3. Iob. 14. Epheſ. 2 Rom. 6

Rom. 8

Primo genitus

D. Beth ymae'r peduery d punc yn i gynuys, Sef yu diodef o honof dan Pontius Pylatus.

Actor. 10. Matt 27. Marc 15. Eſa. 50. Ioã. 1. Heb. 7. Pet. 1 cap. 2. Apoc. 1 1. Tim. 6. Rom 5. Ioã. 15

A. mae'n dangos darfod i Grift o'r diued, uneythyr peno'n athrauynid ruy uneythir gurthiau, ag fely er i fod yn difagul, ag megis Oen guirionaf ol, ag hefyd yn duu anfaruodigaul, etto i dangos i hol berphaithiaf ferch ai gariad tu ag attomi, ef a diodefod yn ulyfcar ar lau dynion fcelerdraf a'r poenau muyaf, toftaf, chueruaf, amarundotaf, a alai fod: ag ermuyn

Ioan. 18 Matt. 27 Marc. 15 Luc.

hyny ni urthodod ag ni lysod ef farn yr anghyfion ustus Pontius Pilatus, peirhon ai fod yn gamaf ol, na chuaith y groes er i bod yn uarthusaf gosbedigaeth a alai fod, gan gymeryd drosomi farufolaeth greulonaf, heb urthod iglaḍedigaeth meun mynuent un aral, megis i galau yn holaul i roi hun dros dynion yn fuu ag yn faru, yr hun diodefaint Crist, i uaed, i groes, i archolion a'i farufolaeth, sy'n uastad yn rhodi, ag yn ystyn ini bechaduriaid gussur, iechyd, nerth a bouyd, megis os ufudhaun a chydodef a'n pen, felyy caun yn cydogonedu gidag ef, cans perphaithruyd i gnaud ef syd achlysyr salfadigaeth traguydaul i baub syd yn ufudhau ido.

Ioan. 19. Act. 13. Sap. 2. Heb 12. Phil. 2. Rom. 5. Matth. 17. Tit. 2. Gal. 1. Esa. 53. Pet. 1. 1. Ioã. 1. Apo. 1. Ephes. 1. Rom. 8. 2. Cor. 1. 2 Tim. 2. Heb. 5.

D. *Pa les a phruyth syd ini urth uneythyr lun y groes a'n byssed, ag urth groesi yn talcen a hi?*

A. yn uir duuoldeb yn henafiaid gynt, defod uastadel yr Egluys a dradodod

Tertul. de coron. mili.

Basil. de spi. san. cap. 27. August de Car. iud. ca. 20. & tract. in Ioā. 118 Nazian orat. 1. in Iuliā. Hieron ad Eust. de cust. virg. epist. 22. & ad Fabiol. de veste sacer. epist. 118. & in cap. 9 Ezesc. Chrys. hom. 55 in Matt Effræm in lib. 7 de vera pœn. c. 3. Ori. hom. 8. in diuers. Euang. Ruff. lib. 2. Eccles. hist. ca. 4

ag a orchymynod y dedfyma ini, ag yn gyntaf yrydys druy hon yn yncyphroi i fyfyrio yn ſerchog ag yn garedig y dirfaur dirgeled myſter a'r daioni a gyflaunuyd ar y groes ag a roduyd yni yn helaeth ag yn diandlaud.

Guedi hyny ef an ſumbulir i ſafedluyn diſygl y guir a'r ſantaid ogoned ag angor yn hol ſalfadigaeth ni yngrhoes yn argluyd.

Heb lau ymae hynyn teſtiolaeth nad oes ini dim a unelom a'r Ideuon ag a'r Paganiad gelynion croes (riſt, ond yn bod ni yn propheſu yn dirus ag yn diamau (yn erbyn yr hain i gyd) yn argluyd Ieſu Griſt, hun yr ydymi yn adoli hun ag roes hoeliuyd droſomi, hefyd truy'r aruyd yma i'r anogir ni i roi ſerch ar i diodefaint, ermuyn couleidio'r groes ai phord yn ulyſcar gan fod Criſt yn uydyd ini o'r blaen, os chuenychun ogoned traguydaul, yrhun a dylem i gyd i dymuno.

Hefyd yr ydym truy hyn yn gofyn

arfau gorchfigaul yn erbyn Satan a ḍarfu gynt i orfod ai guympo druy nerth i groes: eythyr hefyḍ yrydym fely yn ymarfoḍi yn erbyn hol urthuynebuyr yn salfadigaeth.

Ag i orphen ni a gippiun yr aruyḍ golustraiḍ yma Buḍygoliaeth y groes, er muyn cael muy o ruyḍeb urth dechrau, a muy o gynyḍ, urth fyned rhagom yn y pethau a uneler, ag ar hyder gorchfygu truy nerth yr aruyḍ hun, ni a fynychun ḍoedyd yn ḍiarsuyd yn enu'r tad a'r mab a'r ysbryd glan.

D. Beth y mae'r pumed punc yn i ossod alan yu gadu, Sef dyscynoḍ i uphern, ag a godoḍ o faru i fuu?

A. mae ef yn dyscu fyned o Grist a phenedryḍu hyd uphern, o rhan i enaid, uedi iḍo faru ar y groes, yu ḍangos i hun yn orchfygur ar angau a Satan, a hefyd yn rhyḍhaur i'r tadau a oeḍynt yn trigo yn y

29. Niceph. li. 18. cap. 30. Cyril. cate. 4. & 13. Chryso in demonst. Christ. sit Deo. trophaũ. Matth. 16. Luc. 9. 1. Pet. cap. 3.

Athan. in vita S. Antõ. Hiero. in vita B. Hilarionis, Ignat. ad Phil.

Ambros. serm. 4.

Euseb. lib. 1. & 2. de vi Cõstãtini. niceph. lib. 8. cap. 3. & lib. 7. ca. 47. & 49.

Mach.9. 1.Pet.3 Col.2.c Eccli. 24.Act. 2.Oseæ 13.Iren. lib.5. in fine. Aug.epist.99. & 57,& lib.20. de ciui. Dei.ca. 15.Item serm. 137.de temp. Hiron. in ca.4. ad Eph. & In Ose.13. Matt.12 c.Heb. 2.Mar. 16.Apo 1. Ioã.2 Colos.1 c.1.Cor 15.

lymbo, eythyr o ran y corph truy'r hun yroed yn gorfed yn y bed: codi o'r un Crist i fuu yn anfaruedigaul ag yn o gonedys prifenid o'r meiru trydiau yn ol i farufolaeth (pan i chuenychod) ef a doeth o uphern yn driunphyd: truy'r guaith rhyfedaul hunu mae'n rhoi cyssur ag yn dyscu fod yr etholedig yn cael i guared o lau a mediant Satan angau ag uphern, ymae ef yn cymel ag yn cynig y gras yma i baub, megis y galo y saul sy'n credu yngrist godi o'i uydiau i rinued, oangau pechod, i fouyd gras, ag yn niued hol oessoed, o angau'r corph, i fouyd anfaruedigaul cans hunu a godod Iesu, a'n cyfyd ninau gyd'ag Iesu.

D. Beth syd gen y chueched punc yni yu gredu, S. derchafod i'r nefoed?

Rom.6 Col.3 Philip. 3.Ephes 4.1. Pet 11.Cor Thess

A. mae'n manegi ascenu o'r argluyd Iesu ir nefoed y deugeinfed dyd uedi guneythyr pen ar y guaith oed i rybrynu dyn, ag ym dangos o honofe yn fuu drachefn i'r eido a

tadarnhau guirione di adgodiad truy lauer o argufenau mal y gelid gueled i derchafu ef o ran i natur dynaul uuch ben bob peth ai fod yn enuog ai faulhau yn benaf gen baub, ymae fely yr argluyd yn eiſted yny nefoed ar deheulau nerth duu yn gymaint i alu a'r tad, yn gofernydu pob peth yn ſplenydu meun duuonig fuuoled: canys hyn yu eiſted ar deheulau r tad, yr aſceniad hyfrydlaun yma i Griſt, ſyd ſylfaen a ſiccruyd i'n phyd a'n gobaith ni, mal y gobeithiun yr aiph yr aelodau os bydant ufud i r pen, a glynu urtho, ef, le'r aeth y pen o'r blaen, uedi ido ſathru i elynion tan i draed, yny diued mi af (heb ef) i baratoi le i chui.

Pſal. 8.7 46. &. 8 marc. 19 Ioan. 3. Act. 1 Epheſ. 4 Col. 3 Heb. 1 Pet. Ioã 2. & 20. Pſal 109 Act. 7. & 22. 1. Cor. 15. Epheſ. 1 Mar. 28 Aug. lib de fide & ſym. P. 7. Heb. 5. Rom. 8 Tim. 2 Ioan. Ioan. 1

D. Beth a ryd y ſaithfed bunc yu gredu, S. o dyno ef dau i varnu?

A. y mae'n proponydu'r dyd braud diuaethaf, pen deſcenof Criſt drachefn o'r nef goruchaf meun cnaud dyn yn uſtus

Pſal. 96 Eſa. 3. c. 66. Ioã 5. Sopho. 1.

Malac. 4 Ioel.3 *oergrynedig i farnu'r holfyd, ag yno yn*
eiſted yn i Vaured i hunan, ef a dal yn
Matt.25 24. Luc 21. rhef 4.1 Cor 15. Thef 2.2. Pet. 3. *gyhoed i bob dyn a roli uaſthredoed, gan*
Varnu pob un hyd y'r eithaf, y rhai daf a
rhai drug, pa fod bynag i godiuedir yntuy
y dyd hunu ai etto yn fuu yn i cnaud, ai
Matth. 2 Sap. 1 Eſa. 66. Eccleſ 12. rom 2. Apoc 20. Baſil epiſt. ad virginē elapsā. Hier 17 Heb. 4. Gal. 6. Thef. 4 Eccleſ. 12.2. Cor. 5 Rom 14 Matth. 10. Iob. 24. *gu: di maru o'r blaen: urth hyn yn rhybydir*
ni i fuu'n gyfruyſach ag yn unionach,
po ſiccraf a fo genym fod yn guaithredoed
ni, yn medulyau, a chyflur yn hol fouyd
ſy'n uaſtad garbron lygaid duu, hun
ſy'n gueled pob peth, ag yn i barnu'n gy-
fiaun canys y mae'r chuiliedur calonnau
hunu ſy'n uſtus uniaun a chyfiaun ag yn
dialur camuedau, i'r hun y mae'n rhaid i
ni i gyd ymdangos garbron i orſed, bob un
i derbyn gentho, yn ol aunaeth yn y corph
ai daf ai drug, a gni ad dim daf ar auneler
yny bouyd yma heb i obruy, na dim a
uneler ar gam heb ig osbi.

D. mae ſumne grynodeb y punciau o'r
ail perſon yny duuoled.

Aphyd

A. lyma'r ſumfod Criſt yn uir duu ag yn uir dyn, yr hun a dechreuod aza orphenod y rhyfediz uaith o rybryniad dyn ai fod ef yn phord yn uirioned ac yn fouyd truy'r hun yn unig, pen darfaſſai'n coli i gyd, i couſſomi yn ſalfaduynguared a'ncymmodi a duu'r tad: ynghylch y daioni a'r les ſy'n dyfod o'r rhybryniad yma, ef ayſcrifenuyd felyn. Ef a'm dangoſſod rhad duu yn ſalfadyd nii bob dyn, tan dyſcu i ni fuu yn ſobraid, yn gyfiaun, ag yn duuiaul yn y byd yma, tru ymurthod ag annuoled ag a chuantau bydaul gan dyſcuyl y guyn-fydedig obaith, a dyfodiad y maur duu a'n ſalfadyd ni Ieſu Criſt yrhun ai rhodod i hun droſom i er muyn yn rhybrynu o bob enuired, a'nglanhau yn bobl gymeraduy ido ef ag yn dylynuyr gueithredoed daf, ag fely med yr Apoſtol Paul meun man aral: yrydymi yn greadurieth duu i hun, guedi'n creu druy Criſt meun guaith-redoed daf a darfaſau i dun i paratoi ini i rodio ynthynt, a thrachefu: Criſt a fu

Ioan. 1
1. Ioã. 5
Ephe. 1
Ioã. 14.
Rom. 5
Apoc. 1
1. Tim.
2. Rom
3. Tit. 2
Ephe. 2
2. Cor 5
1. Tim.
2. Rom
3. Eſa. 3
Iacob.
4. Ioan.
13. 1.
Ioan. 2

faru(medef) drosbaub, er muyni baub
ſy'n buu,fuu nid ydynt i hunain, ondi
uaſnaethu hunu a fu faru, ag a gododo
1. Pet. 2 2. Tim. 4. Rom 2. *faru i fuu er i muy nhuythau. Am hyn*
mae n rhaid gochel cyfeiliorni rheini ſy'n
cypheſſu Criſt, nid yn gyfi, ond megis
guedii darnio, trefythont yn cydanabod yn
unig i fod ef yn gyfrungur ag yn
rhybrynur, y dylem roi n goglyd arno ef
ond ni chymerant dim o hono ef yn gy-
freithyd a dylid ufudhau i orchymunion,
ne yn ſiamlar pob rhynued yu dylyn ai
anrhydedu: ne n uſtus cyfiaun a dal i baub
yn diamau i dyledys obruy negoſpedigaeth

D. *Bethy mae'r uythfed punc yn i dyſcu,*
S. ydduyfyn gredu yn yr ysbrydglan.

Symbol. Cõſtãtin. & Concil Florẽtin. *A. mae'n a adyſcu y trydyd perſon*
yn y drindod S. yr ysbrydglan, yrhun ſy'n
dyfod ag yn dielu o'r tad a'r mab yn uir
duu, yn gyndragouyd yn ogoniant yn
gyfegual ag yn gyſſylued anhuy yldau, ag

a ḍylid i aḍoli a'run phyḍ a truy'r un faint anrhydeḍ ne ogoneḍ a nhuythau, hụn yu'r cyssolyḍ ag athrau'r gụirioneḍ yrhụn syḍ ai rad ag ai ḍonniau yn goleuo calonau'r saụl sy'n credu, ag yn purhau ag yn i santeiḍio, ag yn i phyrfhau ymhob santeiḍruyd, hụnu yụ guystl yn etifeḍiaeth ni, yn gymorthuy y'n gụendid. yn rhoḍi ag yn rhannu i baụb amryu donnau yn y mod y my nef.

Gen. 1 Psalm. 103. Iob. 24 Matth. 28. Ioã. 5. Rom 8. Cor. 6. Psal. 30. Esa. 1 Gal. 6. 5. Rom 5. Ephes. 1. Rom 8. 11. Cor. 10

D. *Beth y mae'r naụed pụnc yn i adyscu. S yḍuyf yn credu foḍ Egluys santaiḍ gatholic.*

A. Mae'n dangos yr Egluys, S. cynnileid-fa ụeledigaụl o hoḷ phyḍloniaid Crist, dros yr hon y gụnaeth ag y dioḍefoḍ mab duụ pob peth aunaeth ag a ḍioḍefoḍ, ụedi iḍo gymeryd naturieth dyn ag yn athrauy yn gyntaf fod hon yn un ag yn gytun yn y phyḍ, ag athrauyaeth phyḍ, ag yn ministryḍiaeth y sagrafennau, yr hon

Matt. 5 Cant. 4 Ephe. 4 Ioan. 11 Ephes. 5. 10. 14 16. Act. 1 August in ench cao. 56. Ephe. 4 Psal. 118

hefyd sy'n caeli gafernyḍu ai chadu meun
1.Tim. 3 undeb, dan un pen S.Crist, a than un
Pontifig penaf i raglau ef ar y ḍaear, guedi
I.Ioā. 1 Rom. 12. hyn y mae' hon yn santaiḍ, am fod Crist
yn i santeiḍio hi yn uastad truy'r ysbryd
2.Cor. 1. glan, mal na bytho byth heb uyr santeiḍiol
Ephe. 4. ynthi: Ar n b a fo alan o'r gymyunfa hon,
ibidem ni aḷ fyth fod yn gyfranol or guir
Mat.28 santeiḍruyḍ, yn drydyḍ mae'n dangos i
Gene 7 bod hi yn gatholig. S. yn hoḷaug yn
gimmaint ai bod uedi thanu ar hyd ag ar
led truy'r hol fyd, ag yn derbyn, yn cloi ag
Matth. 18.1 yn salfaḍu megis meun muynues mamauḷ
1 Cor. 5. hoḷ ḍynion o hoḷ amserau, o hol leoḍ, a hoḷ
nasuinau syḍ yn cytuno yn phyḍ ag
athrauyaeth. Crist mae'n ysbyssu ynbeduẹ-
ryḍ fod yn hon gymmundod gyphredinfa
Gen.7 saint. S. bod yrhain sy'n yr Egluys, megis
De sim præla meun tuy ne deulu duu, yn cadu rhyu
gymdeithas diuahanedig ag undeb rhyng-
thynt, ag mal meun un corph, y naiḷ
fembren, sy'n cymmorthuy'r ḷal: fely y
mae'n huythau yn helpu i giliḍ, urth

gyfranu guaſanaeth, rhyglydianau; a guediau y nail yr lal, ymyſc yrhain y mae undeb phyd ag athrauyaeth gynghordiaul arfer unucdaul o'r ſagrafenau: yrhain hefyd ſyd ofa'lys yn caduundeb yrysbryd meun rhuymyn heduch, pa fath gyliorni bynag ne anghytundeb a ſurthio, Mae'n y gymunfa yma, nid yn unig y ſaint, n'er guir daſo'r Egluys filydaul ſyd ary daear, megis yn perindotta, eythyr hefyd yrhai guyn fydedig i gyd o'r Egluys ſy ny nefoed yn triumphyd u gida Chriſt yn deduydaf ol, heb lau yr hain, yma i cynhuyſſir eneidiau rhai duuiaul, yrhain a aethont o'r byd yma heb gaphel etto mor guyn-fidedig deduyduch. Llb. 4 de ſym bolo. Lucæ 24

Alan o gymundod y ſaint (megis gynt alan o arch Noe hen) y mae diſtrouiaeth diamau heb obaith ſalfadigaeth yn ybyd y dynion, nag i'r Ideuon, ne'r Ethnigion ni chymeraſſunt mo phyd yr Egluys erioed n'ag i'r heredigiaid a'madouſſont a hi, ag ai lugraſſont guedi i chymerid unuaith, Actо. Ioã. 2

adigiaid a'amadouſſont a
deb yr Egluys, na chuaith y
unedig a darfu idynt heudu
dirfaur achos (megis membranau
nig) gael i torri ai guahanu o diurth
h yr Egluys. Arfath yma i gyd (am
adydynt yn perthyn at yr Egluys ai
ſantaidiaul cymmundaud) ny alant fyth
fod yn gyfranog o'r duuionig ras, a'r
ſalfadigaeth traguydaul onis cymmodir
yntuy ai duyn dracheſu i'r Egluys o'r hon
i'r aethont alan truy i baiau i hunain.
Canys guir yu rheol S. Syprian a S. Auſtin
ni chaiph hunu mo duu yn dad, ni fyno'r
Egluys yn fam.

D. *Beth a proponydaf y degfed punc o'r*
gredo S. yu madeuaint pechodau.

A. *heb hyn ni eil neb fod yn gyſion, nag yn*
ſaluedig i gael y tryſſor goludfaur hunu a
brynnod Criſt imi ai ſurferuinaul
farfolaeth, ag ai uerthfauruaed i'r holfyd

rhag pechodau ai poenaụ tr
hụn dryssor ni byḍ neb cyfran
truy ras Crist, onid y rhai a m
Egluys truy phyḍ a bedyḍ, ag a s
ụastad yn i undeb ai hufuḍdoḍ, y
at hyn y rhai a ụir benydiant
pechodau a ụnaethont gụedi i bedyḍio,
a arferant yn gyfaḍas yr eliau a ordiniaụ
Crist, yn erbyn y rhain, S. y sagrafennau.
At hụn y mae'r galụ yn perthynu, a
elụir galụ'r goriadau a ḍarfu i Grist er Ioan. 4 Math. 25.
muyn maḍau pechodau truyḍo i roḍi i
ụenidogion yr Egluys yn benaf i Bedr
abostol ai successyḍion cyphreithlon. S. y
gofernydion penaf o'r Egluys.

D. Beth sy gen yr unfed pụnc arḍ eg.

Adgyfoḍiad y cnauḍ, aḍamuyniaf i'r drug
ag ir daf, y dyḍ diụaethaf canys y corph
yma syḍ frau a hyfgụymp, ac yn sufiedig y
laụer o glụyfau, a luḍed cynhuynaụl, a Cor. 2 Ioã. 17
gụedi maru, a ḍigụyḍ i'r pryfed i fuyttaf, a Rom. 7 Tit. 1
fyḍ fuụ ailụaith pryd hunụ pen gụnner yr

holfeiru y dyd diuaethaf, a Chriſt uſtus yni galui fouyd agi farn, fely rhaid ini baubyn i gnaud ympirio garbron gorſed Criſt mal i galo pob un yn dianach, ag yn difade derbyn y peth a delir ido yn gyfan, am a unaethyn y corph, bid ef drug bid ef
Luc. 12 daf ag ef a ciph yrhai aunaeth y daioni, rhagdyut i adgodiad bouyd, a'r neb
Marth. 25 aunaeth drugioni i adgodiad barnadigaeth a phoen. dragu ydaul, y dyn daf a godefgar a gymer guſſur truy'r phyd yma meun
Eze. 18. Rom. 6 blinder a luded muyaf hol, mal i galo doydyd, ie yny punc diuaethaf oi fouyd urth drengu, mi a unfod fyrhybrynur i yn fuu ag i codaf inau o'r daear yn y dyd dyuaethaf, ag y'rhoir o'm amgylch fy ngrhoen drachefn, ag i cafueled duu yn fy ngnhaud: doeth a chal yu'rheini yn uir fy'n guibio ag yn rhuymo'r membranau daearaul a chyfeirioyma i uaſnaethucyfiauned a rhinued ag ym paratoi'r corph yma megis leſter purlan i derbyn guynfidediganfaruoledigaeth.

D. Beth yụ y pụnc diụaethaf.

A. Ymae'n traethu ynghylch y bouyd traguyḍaul y'rhụn nid oes ammau nas gadeuir i'r etholedig yn ol i farụ, a hụnụ yụ phruyth a phenod phyḍ, gobaith, a ḍiodefeḍ ag ymarfereḍ cristnogaul. Er muyn cael y bouyd hụnụ, ni ḍylae'r dyn sy'n guirgredu, farnu na guaith duuiol yn y byd yn galeḍ, na lafur yn drụm, ne'n rhyflin na dolur yn rhyfaruinaul, n'ar amser yn rhy hir, urth ueithio ne ḍiodef i ynil hụn. Os ydiu'r bouyd yma sy'n laụn o flinder a thryeni mor hyfryd genym ag na fernir dim velusach, n'ag a ḍymuner yn fuy n'ag ef: ba amcan muy y dylid barnu hụnụ yn uel, syḍ mor hyfryduеḍ, ag na chlouir, ag nid ofnir na drug na phoen yntho, yrhụn syḍ bob amser yn gorlenui o lyuenyḍ, o lauenyḍ dyleithruyd, a digrifuch nefol heb ḍiueḍu byth. Am yr hụn fouyd y doedau Grist, na ofnuch fy rhai bach, oblegyd rhyngu boḍ i'ch tad

Luc. 12

Matth. 15.

Au. de iu. Dei. lib 22. & lib. 3. de lib. arbit.

chui, rhodi i chui deirnas, yrhun hefyd dydbraud dyuaethaf a dyuaed urth, yr etholedigion, douch bendigedigion fy'n had, medianuch y deyrnas a drefnuyd i chui er pan gyſſafedluydy byd eythyr urth y'r hai anuuiol gan doydyd fal hyn, euchi y meltigedigion y maith o diurthyf i'r tan tragouydaul a baratouyd i diaul ag yu angelion. Ag nid yu hynyn perthyn yn unig i'r Paganiaid, Ideuon, Heredigiaid, Suſmadigiaid ar maurdrug bechadur hoenaid: Eythyr hefyd at y criſtnogion ſy'n meiru meun pechod maruol, yny diued ef dafluyd y claus yma Amen, i dangos fod grym y deſtiolaeth yma o'r phyd a'r gyphes criſtnogaul yn difreg ag yn diamau.

Hierō. ad Marcellam epiſt. 137.

D. Beth yu crynnodeb hol bunciau r gredo?

Heb. 5 Petr. 3 Pet. 1

A. Ruy fi yn credu am calon, ag yn adef am genau fod yr arglwyd duu, y muyaf, y

doethaf, a'r gorau, a'r al calon i Vedulio, yn un meun ſylued, a naturiaeth duiaul, ag yn dri pherſon. S. y tad, y mab, yr ysbryd glan: a'r tri yma ſy'n un, yn uir, yn tragouydaul, ag yn anfeſuraul duu alan o dealt, a chyrheidyad ſynuyr dyn: o hun, druy hun, ag yn hun, i mae pob peth. Ag i mae'r tair rhan penafi'r gredo yn atteb i'r ſanteidiaul, a diuahanedig drindod. y rhan gyntaf ynghylch yn creadigaeth, yr ail ynghylch yn rhybryniad, y trydyd ynghylch yn ſanteidiad, duu'r tad ſyd greadur pob peth, duu'r mab ſyd rybrynur dyn, duu'r yrbryd glan ſyd ſantaidiur, ceiduad, a rheolur yr Egluys. S. criſtnogion phydlaun.

Syril. epiſt. 10. ad Neſto.

Vicen. Lirin. contra nouatore.

Leo. ſerm. 4. de Natiuitate Dom.

D. Ai digon i griſtion gredu yn unig y pethau a gynhuyſſuyd yny Symbolen.

A. Rhaid i baub yn uir gredu'n gyntaf ag yn benaf a propheſſu yngolug y byd, y pethau a roduyd alan, yn yr Aboſtolig

2. Pet. 1

Tertul. de præſ hæret.

Symbolen, ond y rhain a fydant amluchaf urth y cymheirio ai cyfladu a Symbolen y tadau o Nicæn , a hon a eluir Symbolen Athanasius : yn y rail fan nessaf at hyn, rhaid i'r cristion gredu beth bynag y mae'r scruthur lan duuionig ganonig yn i gouleidio: ag ni dylid cymeryd, na cheisio gen neb araly hyfrau siccir, cyfreithlon i'r y scruthur lan, ond truy farn ag audurdod yr Egluys, yn drydyd y mae'n perthyn at hyn y pethau a dynnir ne a gynhiliryn diamau ueithiau a bunciau'r Symbolen: ueithie or scruthur lan , megis phynnon duuionig : yn beduery rhaid yu barnu yntuy yn bethau sagrosantaid , a chynal, druy phyd phyrf disygl pob peth a fytho'r ysbryd glan yn i annirgelu ai honnrini truy uaith yr Egluys yu credu, pa fod bynag y gorchmyner nhuy , ai druy scrifen ai truy dradodiad n'ar dafod lefery d: ynghylch hyn o beth ef a draethyr uedi yn gymuysach fely y mae yr iaunfarn y phyd yn guersydu , ag ay gorchuyl ym

& vince 1. Lirinē. con. No. Math. 1 2. Tit. 2

Ioā. 16 2. The. 2. 1. Ioā 2.

Chan. 4

hob un o'rhain, ag heb hon ofer i'r hol Bleiduyr adau idynt i hunain n'ag i erail, ras a ſalfadigaeth ynghriſt. Secta-rij.

D. Beth yu gobaith?

A. Rhinued a darfu i duu i thoualt yn yn calonau ni y criſtnogion aunaf ini diſcuyl druy amhetrus hyder, daioni yn ſalfadigaeth a bouyd traguydaul onid ef peth bychan yu credu i duu ai air, a propheſſu y dogfanau, y mae'r Egluys yn i pregethu, o dierth i'r criſtion (uedi guybod truy phyd daioni duu) gymeryd urth obaith a hyder igael gras a ſalfadigaeth traguydaul. Yrhun obaith ſy'n cynal mor gadarn i dyn cyſion, e'r maint ſytho i drueni ai luded, ag yn y diued ef yn diarſuyd ſy'n gobeithio petefai guedi i difedu o hol gymhorthuy bydaul: megis peibai duu yn fy ladi, mi a obeithaf yntho ef, a hefyd mia rois fyngobaith ar duu, nid ofnaf, mo'r peth a alo dyn i uneythir imi, ſynuu, arnati y mae

1. Cor. 13 Rom. 5 T. 2. 1. Pet. 1

2. Cor. 1. 1. Ioã 3. 1. Cor 2. Tit. 2 Ephe. 2 2. Pet. 1

fyngoglyd ni byd cuilid arnaf.

D. *Pa fod y mae i ni ynil y gobaith hun?*

1. Thess. 5. Luc. 11. *A. Y mae'n anhepcor i hyn o beth ymlosgaul a mynych uedi ar duu: guedi hyn rhaid yu ymgledu'r gobaith ai gyphroi truy fedydu ne fyfyrio beunud daioni duu ai ueithredod daf ini: yn anuedig yrhain a aunaeth Crist yn argluyd oi anfessuraul gariad, ag a dauod i rhai ni haedent dim o honynt: rhaid hefyd i bureidruyd cyduybod fod gid'ar rhain, ai dangos bob amser truy ueithredoed duuiaul, ag anorchfygaul diodefed meun gurthuyneb a blinder. Canys y'rhain ni bo genthynt destiolaeth cyduybod daf, ag ai bryd i fuu'n uel rhag lau nid oes genthynt mor gobaith, ond bostio presufiad, a diruag hyder, heb n'ag achluser na phruyth, er i bod yn ymogonedu ag ymphrostio o ryglydianau Crist a gras duu: gobeithia (med y prophuyd) yn yr argluyd, a guna daioni a'r*

Pro. 15. August. lib. 1 de doctr. Christ. cap. 37

Greg. 33. Moral. cap 15.

Psal. 36

Tren. 33.

un drachefn, byd ſufdit a daroſtungedig i'r argluyd a gueddiaf arnofe: ar prophuyd aral, daf yu'r argluyd urth y rhai a rothont igoglyd arno ef, urth y'r enaid a foyni geiſio, y mae hyn ſy'n calyn yn dangos yn digonaul, na dylid guahan mor gobaith yma o diurth bob ofn, mae'n uirfodlon gen yr argluyd y rhai ſy'n i ofni, a rhai ſyd ai gobaith ar i drugared ef. Greg. lib. 6. epiſt. 11. ad Greg. Bern. de feſt. Magd. Pſl. 146

D. *Beth a dyli griſtion y obeythio?*

A. Yn benaf ef a dyle obeithio daioni tyrnas nef, yrhain ſy'n yn guneythyr dynion yn deduyd ag ni ad idynt fod yn ludedig o barth yn y byd, uedi'rhain ef a obeithir pob peth bynag a fo hyles a phrophidiol i dynion yn y bouyd hunu, ag a elir yn difai i blyſſio ai gof yn gen duu, e dylid i cyfri'nuythau ymyſcy pethau daf ſyd yu gobaith ag yu diſguyl am danynt: y rhain y gyd ſy'n rhelugu ne'n ſplennydu'n benaf yn yr argluydiaul uedi, megis hono Tit. 2 Heb. 4 Aug. Ench. cap. 114 Matt. 6

a darfaſai i Grist guneuthyr ai rhoi alan ai ſagreidiaul enau a thruy ryfedus doethineb i cyfannerch i baub a chuennychant yſplygu i gobaith, ai dymuniant garbron duu.

D. *mae'r fath ſyd ar y uedi argluydiaul.*

Oratio nem Domi. Explic. Tertu. lib. de orat. Cypr. de ora. Domi. Chryſ. de ora. Dom. Ambr. de Sacramẽt

A. Honyma.

1. *Yn tad ni yr hunu uyt yn y nefoed Santaidier d'enu di.*
2. *Delid dy deyrnas di.*
3. *Gueneler dyuylys, megis yn y nefoed, hefyd ar y daear.*
4. *Dod yn hediu yn bara beunudiaul.*
5. *A made ini, yn dyledion megis y madeuom inau i'n dyleduyr.*
6. *Ag na dug ni i brofredigaeth.*
7. *Ond guared ni rhag drug. Amen.*

D. *Mae'r pethau a draethir yn grynno ofeun yr argluydiaul uedi.*

. Yrydys yn proponydu saith arch thi hi, at yrhain y gelir ag y dylid cyfeirio a dyrydu pob math a phurf ar uedi pob dyn, panfytho yn erfyn cymhorthuy gen duu, nail ai urth ofyn cael daioni, ne deleu i pechodau, ne uared rhag pob drug: ag yn y tair arch gyntaf, ydydys yn gofyn o rad i rad y daioni sy'n perthyn at y traguydaul, yn y pedair erail ef a ofynir y pethau amseraul, yrhain sy'n angenrhaid ini urthynt i ennil y pethau tragouydaul. Aug. in Enchi. cap. 119

D. Beth yu medul dechreuad y uedi. S. yu yntad ni yr hun uyt yn y nefoed.

A. Rhagdoediad ne prephadydiad yu yn duyn ar gof ini y dirfaur daioni, a benphith truy rhun y darfu i duu'r tadsyd fuuoled tragouydaul ag yn teyrnassu yn y nefoed yn uynfydedig, yn cymeryd ni yu ras, ag er muyn Crist i fab, yn ansodfabu ni truyrysbryd yn feibion ido, ag yn etifedion o deyrnas nef, y meduliad a'r, Rom. 8. G. 4

cophadydiad o'r maur daioni hun ſyd nid yn unic yn yncyphroi ni yu urando yn dyfal: eythyr hefyd i'n ſumbulio ni i blant i garu yntad drachefn, ag i fod yn ufudidо, mae'n rhodi hefyd hyder o chuaneg i uedio, ag i gael a fythom yn i erfyn.

D. Beth y rydys yn i dymuno yn y'r arch gyntaf?

A. Yn hon yr ydyn iyn dymuno ar duu, gynhydu, a chuanegu ynomi, ag erail bob peth ar a fo yn adas i ogoneduyn penaf, a'n goruchaf dad ni: hyny a giflounir pen fo cyphes y uir phyd, a buched griſtnogaul mor phruythlaun ynomi, megis y pair i erail hefyd (urth ueled yn guaithredoed dafni) folianu a chlodfouri y tad o'r nef.

1. Cor. 10.

D. Beth yu ſyniad ne fedul yr ail arch. S. deledıni dy deyrnas di?

A. yrydym yn erfyn ar duu deyrnaſu o

hono yn yr Egluys truy i ras, a chyfiauned:
ie yn yr hol fyd, dan daflu ymaith o dyma
bob gurthuynebus alu, a difetha fyn luyr Rom. 5
bob drug, heb lau hyn yr ydym y dymuno 1. Pet. 2
ag yn erfyn gael o honomi yn galu o'r byd Iob. 7
yma, megis alā o berindotaeth amylydiaeth
orthrumys, a'n smudo yn gyntaf ol i Rom. 8
deyrnas y gogoned, ar deduyduch tragouy- Mat. 25
daul i fuu yno gida Christ ai saint yn
traguydaul.

D. Beth y mae'r dryded arch yn i
gynglhudu. S. guneler
dyeuylis di.

A. Yr y dym yn adolug alu onomi hefyd
ar y daear, er yn bod yn dirym yn dialu,
rodi i duu ufuddod perphaith, megis y Psa. 102
mae'r angelion a phob guynfydedig yn
guneythyr yn y nefoed, ag heb fod dim
hyfryttach genym n'ag ymroi dan iuylys 1. Pet. 4
duu meun luydiant a gurthuyneb, a rhoi'n Mat. 26
puys, an gorphuys ar hun fyth, ag

ymurthod a'n euylys ni hun syd yn goguydo fyth at y drug.

D. Beth sydgen y beduared arch. S. dod i ni hediu yn bara beunudaul.

Iobi. 1 Plai. 39 prou. 50. 1. Tit. 6 A. Yr ydymi megis rhai tylodion a cherdotuyr yn dymuno ar lau audur a phynon hol daioni y pethau sy'n digon i gynal beunud y bouyd hun i'r corph. Sef buyd a diod a dilad, a hefyd y pethau syd hyles i gynnydu bouyd y'r enaid. Sef gair duu, porthiant ysbrydol i'r enaid, y sagrosantaid efcharisten, y bara hunu o'r nef, a hol iachaul sacrafenau erail y'r Egluys, a doniau duu sy'n pesci, yn iachau, yn cyphyrfhau'r dyn syd odimeun. Sef yr ysbryd, i fuu yn da ag yn deduyd.

Matt. 4 Ioan. 6

D. Pa fody dehelir y bumed arch. S. made i ni'n deledion?

A. Yma y rydym yn gofyn cael y'n arloisi

a'n glanhau, yn fuynaid ag yn haudgar o lychuindod pechod, na'rhun ni eil dim fod fruntach, ne heunisach n'ag ef, a chael madau ini y dyledion hyny a'r gosp a haudassom am bechu, a rhag bod y uedi yn ofer ag yn diphruyth, urth fod y galon a phig ne meun medul drug tu ag at i gymydog, ef a'rdoduyd at hyn, yn bod ninau (uedi rhoi heibio, pob chuant a chas) yncymodi a'n cyfnesaf, ag yn madau i baub o euylys yn calonau yniued aunaethont ini. canys hyn oed euylys Crist meun man aral pen doedai: madeuuch ag ef a fadeuir i chui: a thrachefn oni fadeuuch i dynion ni fedy'ch tad mo'ch pechodau chuithau.

Luca. 6 Mat. 6

D. Beth a gynuys y chueched arch. Sef na dug ni i profedigaeth.

A. Am fod y bouyd presenol hun megis milydiaeth ar y daear, urth fod y'n yn erbyn ag yn y'n curo y'n uastad truy amryu dynhadiadau ne brophedigaethau,

Iob. 6 Iacob. 1

Galat. 5. Ephe 6. 1. Ioã. 2. a'n bod yn y'mphuſtio yn doſt a'r byd a'r cnaud ag a Satan, amhyny yn dedfol yrydym yn erfyn truy diuidruyd a gofal, cymhorthuy duu, nid yn unig rhag gadel o honom i'n gelynion yn gorfod, ag urth hyny cael yn barn: ond hefyd er muyn rhoi nerth ini a galu i orfod y cythrel i diſtruio'r bydi gosbi'r cnaud, ag fely yn y diued i gael yn coroni fal miluyr deurion i Griſt heb alu i gorfod.

Iacob. 4. 1 Pet. 5.

2. Tit. 2

D. Beth ſy'n y ſaithfed arch?

A. Yn diuaethaf ir ydym yn guedio ar duu na diodefo mon coli, a'n barnu ni ymaiih gid'ar anuuiol druy gledi, a dialed y bydyma yr huna fyd ueithiau yn ſyrthio ie, ar yr hai duyfaul: ond truy i uir daioni ef yn guared an achyb ni (fal i bo adas i'n iechyd) o diurth bob drug a lugur yr enaid, a'r corph, yn y bouydyma, ne ny byd ſy'n dyfod. Amen. I deſtiolaethu yn gobaith ni yn guedio, ag am gael yn gurando oblegyd

Tob. 2 Ecc. 27

1. Tit. 2

adeuid Criſt a dyuad : gofynuch a chui a geuch ag o blegid daioni duu'r tad alan o feſur tu ag attoni, ai drigared barod tu ag at bauh. Luc. 11. Rom. 16.1 Ti. 2. Eze. 18

D. Beth yu ſumy pader?

A. Y pader ſyd batrun perphaith ne ſampler, nid yn unig i erchi, ag i ofyn les, a daioni: ond hefyd i ydolug guared, a nodfa rhag pob drug ag a fles. Y myſc pob daioni lyma'r peth a dylid i erchi yn gyntaf: gael o'r tad o'r nef i glodfouri, ai ſantaidio gen bob dyn, bob amſer, ag ym hob man: guedi hyny cael o honymi gyfran oi deyrnas ef. Ag yna erfyn arno ef gael yny byd yma y pethau a fo prophidiaul i'n duyni r nefoed. O ran y corph, ymborth anghenrheidiaul. Yn yr ail fan y dymunir y pethau a yrro ymaith bob cyfryu drug. Yn gyntaf dim guared o'n pechodau lugur pob daioni a phrofedigaethau hefyd ſy'n ghuthio, ag yn lithio pauh i bechu. Ag yn diuaethaf Auguſt ſerm. 182. de tm p

dymuno cael ynachub a'n caduṙhag pob cledi, a dialedyn y bydyma, ag yny bouyd ſy'n dyfod

Ynghylch Cyfarchiad yr angel.

D. Paham yr ydym yn cyfarch Mair foruyn mam duu?

A. Yr ydym yn cuneuthur hyny yn benaf, am fod gairiau'r efengyl, ai ſamplau yn peri, gan fod Gabriel Archangel, ag Elſabeth ſendigedig mam Ifan fedydiur yn laun o radyr ysbryd glan yn yn dyſcu Ag heb lau hyn, i mae arfer, a chytundeb guaſtadaul yr Egluys, y'r hun beth a gaduod paub o'r ſantaidiaul hen dadau yn dadfolaf er hyny hyd hediu yn uarant ſiccir i r cyfarchiad yma. Lucz. 1

D. Para les alun i gael druyr cyfarchiad yma?

A. urth y gairiau ymay mae i ni rybryd

o'r maur daioni, a fu uu ugeny tragoyudaul dad i dechre druy V air mam duu, yngrhiſt urth i rodi ef i'r byd i bryny cenedlaeth dyn: ag am hyny yn ol dymunion duyfaul archafonau i duu ynguedi'r argluyd i dydym yma yn fedylgar (am y gras a gouſom druy Griſt) yn molianu., nid yn vnig mam Griſt, ond hefyd duu'r tad yn y'r un rhyu foruyn, ag yn cydlauenu ag angelion, dan doedyd henphych uel fair cyflaun o ras, mae'r argluyd gidath di bendigedig uyt ti y myſc y merched, a bendigedig yu phruyth dy groth di Ieſu Griſt. O'r fendigedig fair mam duuguedia droſomi bechaduried, fely bo.

pſal. 150

Luc. 1

Ex traditione eccl.

D. Mae dealt y geiriau yma?

A. Yngyntaf dim y dydymi (ag nid heb achos) yn teſtiolaethu yn lyuenyd, am y gras a roes duu idi, ag urth teſtiolaethu yn lyuenyd, yn canmol y ferch a fu'r ail efa i ni, gan idi, nid yn vnig, dyn u ymaith druy i goruchaffab, yr och meldigedig, a

Gen. 3 Iræ. lib. 3.

dug yr gyntaf i'r byd: ond hefyd troi o hon
Hieron de aſſũ. y meldith dyledus i feibion ada, i fendith
Virg. tragouydau. Cyflaun o ras, a rhyu rodion
a rhain y doed guedaid anrhegu y uyry
Mair, fal i bydai hono yn laun o ras a darfu
i di adfer gogoniant i'r nefoed, a duyn duu
i'r daear, a heduch phyd i'r paganaid,
diued ar feiau, trefn iaun ar ſuched, ag
inion phordiant i gynhedfau: ag i fod yn
Ambro fyr i'r oed Mair mor rhinue daul ag i galai i
Auguſt buched hi yn unig fod yn digon o adyſc i'r
holfyd. Mae'r argluyd gidath di, gidath
di yn dy galon gidath di yn dy groth,
giaath di yn dy fru, gidath di yn ay helpu,
gidath di cyn eſcar, gidath di urth eſcar,
Luc. 1 gidath di uedi eſcar. Canys rhinued y tad
ath uaſgodod di, a'r ysbryd glan a diſcynod
arnat ti, a'r gair uedi i uneuthur yn
gnaud, a doeth alan o hono ti megis priod,
oi ſtafel briodaſaul bendigedig uyd ti y
Ioan. 2 myſcy merched, oblegyd dy fod yn briod
Pſal. 18. heb lugru dy foruyndod, a hefyd yn fam
urth dy phruythlondeb, ag am hyny ith

geilu pob oes, ath aluant fyth druy uir gyfiunder dydi yn fendigedig. Merch lan ymhob mod a difagl: yn foruyn cyn eſcar, moruyn urth eſcar, moruyn uedi eſcar, bob amſer heb lugru, ag yn lan o diurth bob lychuin o bechod: a dyrchafuyd uuch ben yr hol nefoed, a unaeth gymaint o les i dynion urth roi ydynt fouyd, ag a unaeth efa aneduyd, urthi lad, o afles. Bendigedig yu phruyth dy gorph di Ieſu Griſt, yr hun a dyfod fal blodeun o fair i ureidin, ag ai rhoes i hun meun mod yn phruyth i r daear, ag fal i mae guinuyden yn rhoi ſug, a nerth oi changhenau: fely y rhoes yntau phruyth bouyd tragouydaul yn i aelodau: yn uir bendigedig yu r groth a dug i r byd i geiduad: ag yn diphael bendigedig yu r duyfron a lanuyd o r nef i fab duu yuſugno. Ef a dodod yr Egluys hyn yma, at y cyfarchiad. O r fendigedig fair mam duu guedia droſomi bechaduriaid, o heruyd yn bod nn urth galyn ol traed yr hen dadau ſantaidiaul, a n henafiaid, nid yn unig yn

Chriſ. Luc. 1

Hieron contra Heluid. Auguſt. de nat. grat.

Eſai. 11

Ioan. 1 Luc. 11

Can. 2

cyfarch y folianus ar glodfourus foruyn, yr hon syd megis lili y mysc y drain, ond hefyd yn credu, ag yn adef fod y'r un rhyu foruyn guedi i muyhau truy rinued duu yn gimaint ag i gal hi brophidio helpu, a chenhiadu i dynion truain yn anuedig os gorchumynant yntuy i hunain ai guediau yn phydlaun idi hi, a cheisio yn ostungedig ras duu urth erlynyant i fam gariadus. Saint Chrysostomus sy'n doedyd. S. fal y mae'n uir dyledus, ag yn iaun dy glodfouri di mam duu yr hon uyt fendigedig traguydaul heb ystaenu ynanrhydedusach n'ar angylion Cherubin, yn glodfaurusach heb gyd n'ar Seraphin, yr hon heb lugru a dugost duu i'r byd, fely i'r ydymi yn dy faurhau di yn fam i duu. Ambrosius bid i ni megis guedi i phaintio yn delu, foruyndod, a buched y uynfydedig fair, alan o'r hon, fal o drych i discleiriaf lun diuairdeb, a phurfhol rinued daf. Beth syd rioltach na mam duu? Beth syd fuy'n discleirio na hono a deuisod y guir discleir deb? Beth syd

In liturgia

Lib. 2 de Virginitate.

diuairiach na hono, heb lugyu i chnaud, a enilod fab. Saint Auſtyn. O'r ſantaid Vair byd cynhorthuy i'r truanus, helpia'r guan galon, ymgleda'r uylofus, gudia tros y bobl canlyn tros y'r Egluyſuyr, erlyn dedfaul genedl merch, ſynned paub dy gymorth ar a folianaf dy henw: ag nid oes mor gofal na al hono a hael od duyn i'r byd y pris oed i rydhau dynion. i helpu uynt uedi i rhydau yn fuy na neb. Bernardus y foruyn yu frenhinaul phord druy'r hon y doeth yn ceiduad ni, dan dyfod alan oi chroth fal priod oi briod ſtafel. O'r fendigedig fair, y gyntaf a gafod ras, ag a'niload fouyd mam yr iechyd, bid i ni druy dy help di phord, at dy fab di fal i bo guiu gentho ef, a'roed ini druoti yn cymeryd ni er dy fuyn di.

In ſer. de aſſu Virg.

Deſa dibu Mar Pſal.

D. A digon i griſtion i athrauy meun phyd a gobaith?

A Y. mae'n angenrhiaul ido ef, a fytho

Mat. 22 Luc. 10 gentho phyd a gobaith gael hefyd gariad perphaith. Canys o'r tair ymaynghyd y mae Paul yr Aboſtl yn dyſcu, ynaur y mae

Pſal. 15 Pro. 16 phyd gobaith a chariad perphaith yn aros: eythyr y penaf o'r rhain yu cariad perphaith: peth maur yu phyd druy'r hon y galun

1. Co. yſmudo mynydoed, a gunaethyr gurthiau peth maur hefyd yu gobaith, hon ſyd megis helmet ne angor ſalfadigaeth, yr hon druy

Luc. 10 edrych ar daioni duu a maured y gobruy a adauod ini, ſyd yn rhoi cyſſur a chonſolydiad y'rhain ſy'n guedio, eythyr muyaf yu cariad perphaith a phenaf o'r hol rinuedau, yr hon ni uyr na meſur na diued, ag nid yu ynmadel a'r hain ſy'n meiru, canys muy grymyſach yu hi, na marufolaeth, heb hon ef a al criſtion gael phyd a gobaith, eythyr i fuu yn dafagyn deduyd nid ydynt digon am hyny y mae Ioan Eug yn doedyd: y neb nid yu yn caru, y mae'n faru peirhon ai fed yn credu ag yn gobeithio, megis y guerydon pholion (y rhain y mae'r efengl yn ſon am danynt) alant fod yn Samplau.

D. Beth yu cariad perphaith?

A. Cariad perphaith yu rhinued a doualtuyd ynom o'r nefoed druy'r hon y rydymi yn caru duu, er i fuyn i hunan, a'n cymydog er muyn duu, canys duu yn benaf a dylid i garu ymhob peth, ag uuch pen pob peth, yn unic er i fuyni hun, megis y'rhun fy'n oruchaf ag yn traguydaul daioni, yr hun fy'n unic yn cyflauni'n calonau: i gariad ai an'hyded ef (oni bydun rhyangariedig) a dylefod yn dechreuad ag benod yn eulys, an hol uaith redoed Guedi hyny ermuyn duu, ni adylem garu yn cyfnefaf. S. yu pob dyn, oblegyd y rydym i gyd yn gyfnefafiaid yu gilid, gan yn bod yn gyfranoi o'r un naturiaeth dynaul, cyphredinaul i hol blant Ada, ag o ras duu ai draguydaul ogoniant hun a gyfreniri haubar y fy'n i ulyfio. Mala. 2. 1. Ephe 2. 1. Pet. 1

D. Pefaul gorchumyn fyd berthynafaul at gariad perphaith.

A. Dauſy'n benaf y cyntaf ynghylch caru
Dent. 6 *duu, ag a oſoduyd alan yn yr hen gyfraith,*
Mat. 22 *a'r neuyd felyn. (ar d'argluyd duu ath hol*
Luc. 10 *galon, a ath hol enaid, ath hol fedul, ag ath*
Mar. 12 *hol nerth, ath alu. Hun yur gorchumyn*
cyntaf, a muyaf, a'r ail ſyd debig i hun. (ar
dy gymydog. S. dy gydgriſtion, megis dydi
dyhunan; urth y dau orchumyn ymai mae
Rom 13 *cubl o'r gyfraith yngrhog, ar prophuidi*
1. Ti. 1 *med y guir i hun, a hefyd yr Apoſtol.*
Cyflounder y gyfraith yu cariad, a phen
ar y gorchumyn yu cariad perphaith o
galon bur, o chyduybod da, phyd dy phug.

D. urth bara aruydi dengus guir gariad
perphaith ef i hun?

A. Hun yu cariad perphaith. Cadu o
1. Ioã. 2 *honom i orchmynion ef ai orchmynion ef*
nid ydynt chuaith trumion, me dy gur oed
Ioan. 14 *hoph gen Griſt. Heb lau hyn, mae Criſt i*
hun yn dyſcũ, os ceruch fyfi ceduch fyn-
gorchumynion, yſaulſyd amgorchumynion

gentha

genthau, ag yn i cadu, hun yu ef ſy'n fyngharu, y neb am car i a gaiph i garu gen fy'nhad i, a mine ai caraf yntau, ag amdangoſaf fy hunido, y neb nid ydiu yn fyngharu, nid ydiu yn cadu mom geiriau, ond ni agaunueled y gorchumynion yma yn orauy'n y deggair dedf.

D. Mae'r mod i gyfri'r y deg orchumyn?

A. Fal hyn y rydym yn darlain ynghyfraith Moyſen, myfiyu d'argluyd duu di. Exo. 2 leuit. 10 Dent. 5

1. Ni chai di duuiau erailgar fy'mron i ni chai di uneuthyr yt duu, neu lun dim yu adoli.
2. Na chymer henu d'argluyd duu yn ofer.
3. Copha ſanteidio y dyd Sabaoth. S. dyd y gorphouys.
4. Anrhydedaf dy dad ath fam fal i bydi hir hoedlog, ar y daear a ryd d'argluyd duu i ti.
5. Na lad.

6. *Na mna odineb.*
7. *Na ledrattaf.*
8. *Na dug di gam deſtiolaeth yn erbyn dy gymydog.*
9. *Na chuenych uraig dy gymydog.*
10. *Nai dy, nai dir, nai uenidog, nai uenidoges, nai iych, nai aſen, na dim ar aſyd eido.*

D. Beth yu achos y rhagdoediad, ar dechreuad yma, myſi yu d'argluyd duu di?

A. urth dechre'r deg gorchumym, mae duu yn dangos, ag yn duyn ar dealt i frenhinaul foured i hun, fal i byde yn y cyfreithiau audurdod uiu, a guardedig i thorri. Cans mae mor diragrith urthym i ag y byde raid (os mynun i fyth fod yn gaduedig) i fod yn drych, ag adnabod i eulys
Rom. 8 *eſyma, megis meun drych gloeu, a chuedi guybod, fod y cyfraith yn ſanteidiaf ol, i chadu druy ysbryd criſt yn dyfal, o blegyd*

y'r hun a vnaeth yn cyfraith ni ſyd, nid yn vnig yn gorchymyn, ond hefyd yn ado i fendith, ai helpu chyflouni, mi a rof (med ef) fyſpryd i yn ych myſc, ag a vanaf, i chui rodio yn fyngorchumynion, a chadu, a guaithio fynghyfraith i, ag am hyny Criſt hefyd uedi ido orchumyn, cymeruch arnoch fy iau i, a atdodod rhag achuyn o neb fod hon yn rhy drom, fy iau i ſyd hyfryd, am bayeh ſydyſcafn, i'rheini, yn uir, y ſyd druy rad yr ysbryd glan, yn rhodio meun cariad perphaith diphug.

Pſal. 85.

Eze. 36

Matt. 11

1. Cor. 6

D. Beth yu dealt y gorchumyn cyntaf?

A. Y mae yn guared, ag yn barnu yn drug, uaſnaethu, ag a doli gauduuiau, ag arferu migmars, hudolieth, a deuiniaeth druy alu a'r gythreilied, a phob guan, ag oferaid goel. Heb lauhyn, y mae yn dyſcu, ag yn gorchumyn, na chymerom i yn le duu greadur yn y byd er daed fo, ond credu ag adeffod un guir dragudaul, ag anfeſuraul

Leuit. 1
Eſai. 40
Deut. 18
Eccl. 34

Marc. 12
1. Cor. 8
Mar. 12
1. Cor. 8

Dent. 6 Mat. 4 Esai. 44 Oze. 13 duuyn vnig, i'r hun y dylid rhoi y muyaf, a'r penaf anrhydeḍ, a eilu'r groeguyr, latria. Sef aḍoliant, a hyn a fyḍ urth anrhydeḍu, a galuarno ef a gueḍio, ag aḍoli ef (uuch ben pob peth) y daioni goruchaf, a muyaf, hunu yu'r y creaudur, y prynur, y ceiduad, yr un ar difaruedig ḍuu, yr hun y syḍ uuch ben paub yn lyuodraethu pob peth, ag ynom i gyd.

Ephe. 4

D. Gen hyny pa foḍ y'r ydym yn anrhydeḍu, ag yn galuar y saint?

A. Mae saint Austin yn atteb, fod cristnogion bobl yn molianu, ag yn cophau y Marthyriaid druy ḍeḍfol uasanaeth yn i harferaul uiliau yn gyntaf i gyphroi rhai yu calyn, ag heb lau hyny i gael cyfran oi rhyglyḍiau, a hefydoihelp, druy i gueḍiau. A'r peth a ḍyoeduḍy yma, ynghylch y marthyriaid a berthyn, at yr hol saint sy'n teyrnasu gida Christ, nid er muyn i anrhydeḍu huynt, megis duuiau, fal y mae'r

Lib. 2 confanstu.

Damas. lib. 4

Rom. 8

paganiaid yn arfer, na chuaith fal duu ſanteidiaf o'r ſaintiau, ond meun mod, a grad ſydis o lauer, hyny yui hanrhydedu uynt, megis anuyliaid ceraint, a meibion, ag etifedion i duu, a chyd etifedion a Criſt, a deuiſuyd oflaen erail, ag a farnuyd yn deduydaf, heblau hyn, yn gimaint ag y maent uy yn berpheithiach ymhob cariad, a rhinued, a phob gogoniant nefol, nag i galaſſent fod ymayny cnaud, am hyny y maent yn erlyn: ag yn helpu yn cadu ni yn uel, ag megis ag i'r ydymi yni caru (fal i dylem, uuch ben paub ar y daear dan duu, fely i'r ydymi yni hanrhydedu, ag urth gariad criſtnogaul yn guedio arnynt uedi i muyhau, ai codi i gyſtal a chimaint o urdas: ond fyth dan hyn o amod, gadu o honomi yn gubl y dyledus anrhyded, a'r guſaneth penaf (i'r hun a luaſom yn latreia) i duu goruchaf, ag i Griſt yn tynguhefedur a galu ar y ſaint yn y modyma: ſyd cyn beled o diurth doulu gogoniant Criſt yn ceiduad, an argluyd ni, ar peth ai hegluraf,

1. Cor. 13. 2. Cor

Augu li. 10. con- fauſt. Amb 1. de V duis. Euſe l 4. Hie ad rip Baſil. d 40. Martin Pſal. 6 Ioan. 1

ag ai maurhafie ag ai chuanegaf yn fuy: o heruyd yn hyn o beth y mae rhagoraul rinued Crist yn prynur ni, di ogoniant yn discleirio, gen i fod ef, ai ueled ef, yn aluaug yn ogonedus, yn urthfaur, nid yn vnig yntho i hun, ond hefyd yn i saint, cans y mae i hunan yn anrhydedu uynt. ag yn mynu i bod yn tuy meun maur anrhyded yn y nef, ag ar y daear, o blegyd hefyd rodi o hono ef, lauer o bethau, a madau yn fynych i'r hai ni haedent, urth dymuniant, ag ermuyn y'rheini, megis mae oi ueled yn Abraham, Isaac, Iago, Dafyd a Hieronnas y'rhain uedi i maru, a brophidiasont, ag a helpasont y byu megis y dydymi yn darlain. Am hyn y mae'r dyscedig dadau, ar duuiol henafiaid pen soniant, am y saint yn i galu huynt yn fynych yn helpuyr, yn erlynuyr, an diphynuyr ni: Ag nid heb achos, gen fod guediau'r saint (pen erfynir huynt yn ostyngedig, ag yn duuiol yn enu Crist) yn helpu lauer o bobl, fal y mae'r guaithredoed yn dangos, ag yn testiolaethu beunyd, ag

Chriso. 41 i Gen. 6. Exod. 2.4. Reg. 19 Ama. 5 Basilius Chriso. Augu. Ambr. Bernar. Theo. Phin. Paulũ. Chrys. in missa

Hiaron contra Pigilan.

Ad fino-tus Is. 2 Nicena. Euseb. Niceph

lyma'r dedfolruyd a oed gynt yn uaſtadaul ty ag aty ſaint, agy ſydetto yny'r iaunphyd Egluys, yr hon dyſcy mae'r guyr catholig yn i chadu fyth, megis un a danfonuyd o lau i lau, ag a ſicraud druy ſenedau ſanteidiaul, a chytundeb yr hen dadau, a ſiamplau diamheus, churned a chindroged yr heretig vigilanſus, ai dyſcyblion aneduyd, y'r hain a farnuyd er ys hir o amſer yn yſcumun elynion i Griſt ai Egluys.

D. Ydiu'r arfer gymraduy ynghylch deluau Criſt, ai ſaint yn erbyn y gorchumyn cyntaf?

A. Nagydiu dim, am nad ydym yn adoli y deluau cerfedig, y preniau, ar cerrig megis rhyu duuiau fal yroed y paganiaid (a hyny mae'r gorchumyn yn i uard yn benaf) ond meun arfer griſtnogaul, a duyfaul fedul i dydym yn anrhydedu Criſt i hun, ai ſaint yn y le i bo i deluau uedi i goſod dan i duyn huynt ar gof i ni. fely i mae'r

Baruc. Den. 4 leni. 1

Greg. lib. 6 epiſt.

Osmas. Lib. 4. Egluys bresenaul, a hefyd y'r hen, druy faur gyttundeb, yn dyscu, dan orchumyn attomi, y duyfaul, a'r anrhydedus deluau megis y'rhai a gousomi oi harfer druy orchumyn, ag angosodiad y'r Apostolion, ag i'r ydyminauyn i dal, ag yn i cadu rhag lau uedi cadarnhau druy santaid fendigedig senedau'r tadau. Am hyny y mae camopinion a chiliorni yr Iconiclastlaid uedi i farnu yn yscumun, canys yr hain ni unaent ragorieth rhung delu Grist, ai saint, a lun un o'r gauduuiau ag nid oed gen yrhain fedul na lygad, ar yr amser i doeth gras, a chyfraith neuyd, yn yr hun amser y rhoes duu i hun uedi unenrthur yn dyn, i delu ai lun i hunan a unaethai yn y dechre, amdano: ag yn hono i'r ymdangosod efi hun i ninau.

Synal.

Nicæn.

Philip. 2

D. Beth y mae'r ail gorchumyn yn i ordinio?

Leui. 20 A. Mae efyn guard camarfer henu duu

yn ḍianrhydeḍus, fal y byḍ yr an ṷdonuyr Zach. 8.
a'r dirmyguyr ſy'n tingu yn ḍiachos, i duṷ, Eccl. 13
a'r ſaint, ag i'r pethau bendigedig, yn erb yn
y gorchumyn, bid ych ymadroeḍ chui ie ie,
nage nage, ag y mae hefyd yn erchi i ni roi Math. 5. Iocobus Psal.
(druy iaun arfer yn tafod) barch maur i
henu duu, a chaduyn lu, ag arfer gair duu
yn anrhydeḍus.

D. Beth y mae'r trydyḍ gorchumyn yn i erchy?

A. Mae'r trydyḍ yn erchi, treilio'r Exo 30
Sabaoth. Sef y dyḍ guyl yn yr Egluys, leu. 3. Hier. 17
ynguaſanaeth duu, ef a fyn fely i'r enaid
yna fod yn rhyḍ, o ḍiurth bob gofal, fal y
galo i oſod i hun yn ḍiruyſtr, i dalu i ḍuu
uaſanaeth dyledus o ḍifeun, ag alan, meun
phyḍ, a gobaith, a chariad perphaith, ef a
fyn hefyḍ i ni, yn ḍiruyſtr fyfyrio daioni
duu, ag arferpethau bendigedig, a gueḍio,
ag aḍoli duu yn olau, gida'r hai erail druy'r Ioan. 4
ysbryḍ, a guirioneḍ, ymae hefyd yn guarḍ
lafurio ḍyḍ guyl, a guaitho guaith bydol,

ond cadu ſantaidiaul ſeguruch, dan fyned i'r Egluys, agurando, opheren, a phregaeth megis ag fal y mae'r Egluys yn dealt y gorchumynyma.

De cóſ. diſtin. 1.& 3.

D. Mae yn fyr ſum y tri gorchumynyma?

A. Y tri gorchumyn cyntaf yma (y'rhain ſy o'r dabl gyntaf) ſy'n dyſcu talu guir anrhydedi duu, o difeun, ag alan. Sef o difeun ar galon, ag o dialan an tafod, ag an gueithred urthym ny hunan, a'chidag erail. A'r ſaith erail ſy'n calyn a eluir gorchmunion yr ail dabl, a atdoduyd am hyn, i dangos yn diuti ni, tu ag at yn cymydog.

D. Beth ymae'r peduerydd gorchumyn yn irci alan oi gadu?

Ephe. 6 Rom. 13 Heb. 13 1. Tit. 6 1. Pet. 5.

A. Yn hun y mae dyſceidiaeth i blant, ag i deiliaid, pa fod y dylent i harfer i hun tu ag at i tadau, ai penafied ai penaithiaid. S. yu paub ar a fo meun urdas, a galuadigaeth unch i pen hueynt, yn dueyn ſuy dau bydol n'e

egluyſig, ai bod huynt yn rhuymedig i dangos i'r hai bach, i guaſanaeth, help. ag vfudod, nid yn unig ai calonau ond hefyd ai tafodau, ag ai gueithredoed. Ag o'r tu aral, y mae yn guard anfodloni, neu driſtau meun mod yny byd, nag ar air, nag ar amnaid, nag ar uaithred, y ſaul a fo uuch i pen meun vrdas.

D. Beth ſy'n y pumed gorchumyn?

A. Mae ef yn guard (nid yn unig: ladiad corphoraul, a phob trais ſy'n guneuthur niued i gorph a bouydyn cymydog, ond hefyd dig a chas, malais, a chynſigen, ae phob rhyu eulys ſy'n tuedu i friuo yn cymydog, agi mae yn erchi guaredougruyd calon, muynder, trigarogruyd, bonedigeidruyd, difalchder, cymuynaſruyd, agolung yn haud dros gof yn cam, ag na dymunomi dial yn cam, ond made o baub yu gylid, fal y madeuod duu i baub druy Griſt. Math. Dent. Rom. 12. Ephe. 4. Coloſ. 3

D. Beth ſyd gen y chuechedgorchumyn? Matt. 5. 1. Cor. 6

A. Mae'n guard torri priodas, a phob
godineb, a chydgnaud anghyfraithlaun, a
Matth. 19 1.the. 4 *budur anladruyd, ef a fyn hefyd, ochel: a*
thorri ymaith yr achofion a fyd yn
cyphroi, ag yn magu anladruyd y cnaud,
fal ymae geiriau ſerth, camadau buſteled,
5.Petr.2 *menidiau amuair, ag yngurthuyneb hyn,*
1.the. 4 Heb. 13 *i mae ef yn erchi phydlondeb calon meun*
Tob. 5 Eſa. 2. *medul, a chuant, a diueirdeb corph yn y*
Eccl. 9 1. Ti. 2 *tafod, yr uyneb y lygaid, y cluſtiau, ar*
1.Pet. 3 *reimladau cyflad, ag o fod yn fyr, yn hol*
ymdygiad, a thruſiad y corph.

D. *Beth y dis yni dyſguyn y ſaithfed?*

A. Yrydis yn guard yma ymhob mod
Ephe. 4 1.Cor. 6 *gymeryd, a pherchnogi yn anghyfreithlon*
Lucæ. 9 1.the. 4 *dafun aral, megis y mae druy ledrad druy*
drais, druy uſurieth, druy eluanghyfreith
laun, druy dichel drug, a thruy bob bargen
ar y gunair y niued i gariad perphaith
criſtnogaul, ag i ſomir yn cymydog, yn
1.the. 4 Lucæ 6 Eze. 17. *erbyn hyn, mae rgorchumyn yn erchi cadu*
cyſtonder ymhob trapherth, a marſian-
diaith. A phrophidio n cymydog, os byd le,

ag amser.

D. Beth syd o feun yr uythfed gorchumyn?

A. Y mae'n guard duyn cam, a thuylodrus dystiolaeth a ruystro meun mod yn y byd gyfiounder yn cymydogger bron ustus; ne aian o'r gyfraith lechuino i henu daf, fal y mae aruainuyr chuedlau, absenuyr, lyshenuyr, a gueaieithuyr yn arfer, ag o fod yn fyr, mae'n dehol ag yn dychymig celuyd, a phob cam arfer tafod yn erbyn i gydgristion, y mae hefyd yn erchi doedyd yn daf, ag yn gymhesuraul ynghylch yn cymydog. Sef yn berthynasaul i diphin, ai helpu ef yn di phug yn disomiant, ag yn didichel.

Exod. Levi. Deut. Iacob. Matt. Coo. Ephe.

D. Beth sy'n y dau orchumyn diuaethaf?

A. Y mae'nthuy yn guard chuant i uraig, agi daf gur aral, fal y dylemi ochel (nid yn unig guraig gur aral, a bargenion anghyfreithlon, a guaneythur cam gole, ag amlug, ond hefyd medulio, ag amcanu guaneythur drug i neb mae'nthuy yn

Deut. 5 Eccl. 5 Matt. 5 1. Th. 4

erchi pureidruyd calon, ag eulys da difreg
tu ag at baub, fal y dymunomi o eulys yn
Iacob.1 calonau y pethau a fo er les, a phrophid i'n
Isaiæ 1. cymydog, ag fyth na chytunom a chuant i
Ephe.4 uneythur y cam leia'f alau fod, i erail.
Colos.3
Eccl. 18

D. *Mae penod y deg gorchumyn?*

A. Cariad perphaith, a hun meun dau fod,
y mae'r duy dabl yn yr hain y mae'r gorch-
August munion yma uedi scrifenu (a lau duu) yn i
Lib.2 asod alan, o blegyd y mae gorchmunion y
Ep. dabl gyntaf yn dyscu pethau perthyna saul
Exod. at gariad duu, a gorchmunion yr ail dabl
yn dyscu beth sy'n perthynu at gariad yn
cymydog. Ag fal dyma gariad duu cadu o
Ioan 5 honomi i orchmunion ef, cans y neb sy'n
doedyd i fod yn caru duu ag heb gadu i
orchmunion, celudog yu, ag nid oes mor
Ioan 2 guir yntho ef, a'r neb sy'n cadu i air ef, yn
hun yn uir y mae cariad perphaith duu:
urth hyn i'r ydym mi yn guybod yn bod
yntho ef, duu syd gariad perphaith a'r neb
sy'n trigo yngh ariad perphaith sy'n trigo
yn nuu, a duu yn tho yntau, med Iefan y'r

Apoſtol: Ag am hyny iaun i doeduyd, teſtyolaeth cariad perphaith yu dangos y ueithred. 1 Ioh.

Greg. inhom

D. Pa foḍ i'r adaueinir aruyḍion, a phriodaul ueithredoeḍ cariad perphaith?

A. Cariad perphaith ſyḍ ḍioḍefgar, gymuynaſgar, ni chynſigenaf ni unaf yn anfoḍol, nid ymchuyḍaf, nid yuḍrachuanog i ruyſc, a ſuyḍau, ni byḍ in ceiſio i olud i hun, ni ḍigir yn hauḍ, ni feduliaf ḍrug, ni lauenhafurthanuired, ondefagydlauenhaf a'r guir, ef a ḍeoḍefbob peth, ef a gredaf bob peth, ef a obeithaf bob peth, ef a fyḍ fodlon i bob beth, hyn a ḍouad ſain l'au penoeḍ yn nynu o gariad criſt: Am hyn deuis y bouyd (meḍgair duu) fal i gelych di a'thiliogaeth fuu, a charu d'argluyḍ duu, a bod yn ufudyu air ef, a glynu urtho ef, canys efyu dy fouyd ti, a hyḍ dy ḍydiau di: ag fal i gelych di yn fyrgael athrauaeth Criſt yn cydatteb a'r hen gyfraith: os myni di entrio i'r bouyd cadur gorchumynion, gunaf hyn, ag dydi a fydi fuu. 1 Co. Rom. Den. Mat. Luc.

[illegible] dim, fod lauer o faiau gudi [illegible] urth breintyo y lyfran yma. Canys [illegible] preintiur oed mor urthnysig, ag mor [illegible] anuydys, megis na diodefau i getydu, na daugio i Vaiau: hefyd gan ueled honof [illegible] o orthographau sy'n ymysc ni, [illegible] yn arfer dd.ll. a uu. erail i ochel dublu'r un lythyren yn rhy synych, sy'n cysyltu H. gidaphob un o honynt: Achan ystyrio fod hyny yn urthyn, yn anhard ag yn anuedaid, guelais yn daf galyn yr arderchaug Athrau D. Gryphyth Robert Canon o Dinas Mylen, gur a haudau glod a maul traguydaul, am i rinuedau, i dysc, i uybodaeth, ag yn anuedig yn yr iaith [illegible]ymraeg, hun yn i lyfr o iaun yscrifenydiaeth, sy'n athrauy rodi pric ne titl dan bob un o honynt, yn le i dublu, druy galyn yr Hebraiaid yrhain sy'n arfer yn i hiaith dublu lytherenau ag yn le i dublu, y mae'ntuy yn arfer y pric yma hun a aluant Dages. Guydor.
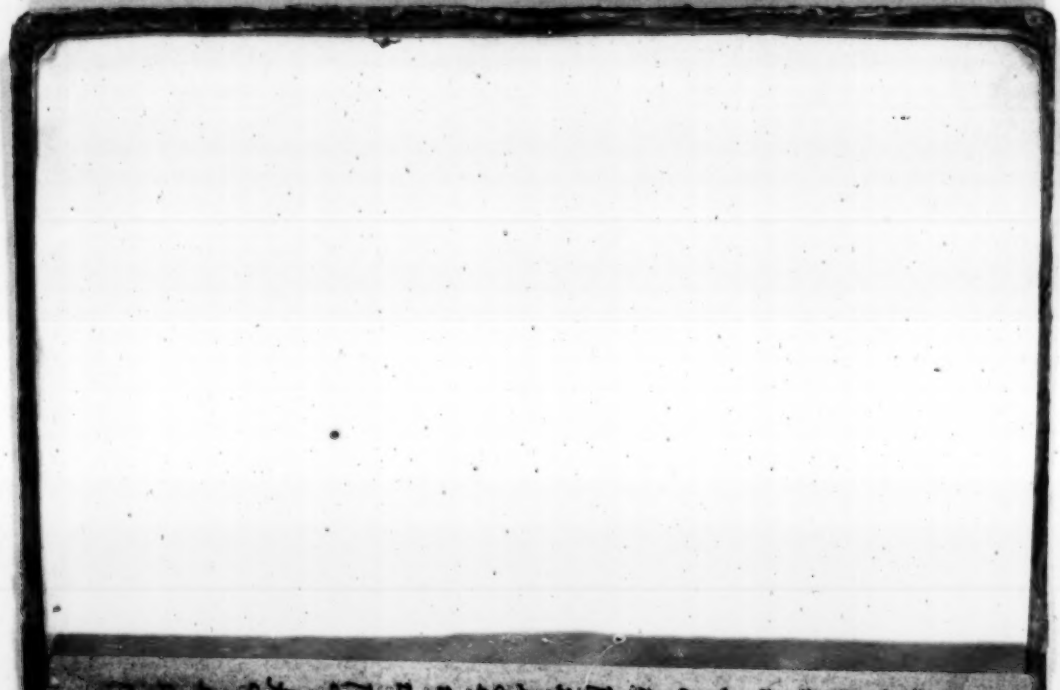
dd.d.ll.l.uu.ff.Ph.